

Kyhönsuo – Joensuu Tuupovaara, UPM:n kiinteistö 167-431-8-8, karttalehti 4243 01

Esitys UPM:n omistaman Kyhönsuon kiinteistön suojelusta kunnianosoituksena 100-vuotiaalle Suomelle

Luontolahjani kampanjan nettisivujen ohjeiden mukaisesti Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlan kunniaksi maanomistajia kutsutaan perustamaan yksityisiä luonnonsuojelualueita. Valtio osallistuu kampanjaan suojelemalla yksityisten osallistujien suojelualueita vastaavan pinta-alan. Juhlavuoden kampanjan kautta niin yksityishenkilöt, yritykset, kunnat, seurakunnat, säätiöt ja yhdistykset voivat antaa oman lahjansa satavuotiaalle Suomelle. Kampanjassa suojelu tapahtuu vapaaehtoisesti ja ilman korvausta. Suojeltava alue voi olla esimerkiksi erityisen luonnonkaunis, sillä voi elää tai olla harvinainen eliölaji, alueella on erikoinen luonnonmuodostuma tai sen suojelu voidaan katsoa muusta syystä luonnon monimuotoisuuden tai kauneuden säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi. Minimipinta-alaa lahjoituksille ei ole! Suojeltavien alueiden täytyy täyttää [luonnonsuojelulain \(10§\)](#) mukaiset edellytykset suojelualan perustamiselle, mutta muita kriteereitä ei ole. Elinkeino-liikenne ja ympäristökeskukset tekevät suojelualan perustamiseen liittyvät päätökset yksityisten suojelualan perustamisesta ja antavat neuvontaa maanomistajille.

Joensuun Tuupovaaran Luutalahdessa sijaitsevan Kyhönsuon soidensuojelullinen merkitys on todettu maakuntakaavassa ja soidensuojelun täydennysohjelman esityksissä, mutta suolle ei kuitenkaan ole perustettu lakisääteistä suojelualuetta. **Tämän vuoksi Tuupovaarassa toimivan Jäkkilän perinnemaisemayhdistys ry:n valtuuttamina ja alueen mökkiläisinä sekä Kyhönsuon tutkijoina ja retkeilijöinä ehdotamme, että UPM rauhoittaisi omistamaansa kiinteistöön 167-431-8-8 kuuluvan liitekarttoihin 1 ja 2 merkitys Kyhönsuon osan luonnonsuojelulain mukaiseksi suojelualueeksi luontolahjakampanjassa kunnianosoituksena 100-vuotiaalle Suomelle. Kiinteistö käsittää merkittävän pääosan Kyhönsuosta, 252 ha. Ehdotuksen mukainen alue sisältää myös joitakin metsäsaarekkeitä. Yhtiön kiinteistö on yhtä ennallistamistarpeessa olevaa oja lukuun ottamatta luonnontilainen.**

Esityksen perustelut

Kyhönsuon yleiskuvaus

Kyhönsuon alue sijaitsee Tuupovaaran kirkolta runsas 20 kilometriä itään. Lähes kokonaan luonnontilaisen suon pinta-ala on noin 400 ha. Merkittävä osa suosta on merkitty Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa suojelualueeksi SL-merkinnällä. Kaavavaraukseen kuulumaton suon länsiosa hyväksyttiin soidensuojelun täydennysohjelman kohteisiin. Ohjelmaa ei kuitenkaan ole vahvistettu. Suon halki virtaa luonnontilainen Kyhönpuro, joka kuuluu Pohjois-Karjalan suojelullisesti ja kalataloudellisesti arvokkaisiin pienvesiin. Suo on suo- ja pienvesiluontotyyppien, kasvillisuuden ja linnuston kannalta hyvin edustava erämainen keidassuokokonaisuus. Suon hilla-, karpalo- ja

mustikkasadot ovat lähes vuosittain runsaita, joten alue tärkeä marjastus- ja virkistyskohde lähialueen vakinaisille- ja kesäasukkaille.

Kyhönsuon suoluonnon erityispiirteet

Seuraavassa esitän yksityiskohtaisen kuvauksen suolla esiintyvistä luontotyypeistä ja eliölajistosta sekä niiden merkityksestä suoluonnon monimuotoisuuden kannalta. Tiedot perustuvat GTK:n turvetutkimuksista saatuihin vanhoihin tietoihin alueen suotyypeistä. Tiedot ovat edelleen käyttökelpoisia, koska suo on säilynyt ojittamattomana. Näitä vanhoja tietoja allekirjoittaneet yhdistyksen edustajat ovat täydentäneet vuosina 2011-2016 tekemillä useilla suotyyppien, kasvi- ja muun eliölajiston kartoitusretkillä. Kartoituksissa on ollut mukana myös Suomen ympäristökeskuksen Joensuun yksikön ryhmäpäällikkö, suotutkija, FT Raimo Heikkilä. Tutkimustulokset suon länsiosan osalta ovat mukana soidensuojelun täydennysohjelmassa. Esityksen perusteluissa on tarkasteltu sekä koko suoaluetta ja yksityiskohtaisemmin yhtiön omistamaa kiinteistöä. Suotyyppien ja lajien uhanalaisuustiedot perustuvat Suomen luontotyyppien ja lajien uhanalaisuusarviointeihin. Arvioinnin mukaisessa suotyyppien uhanalaisuusluokituksessa Kyhönsuo kuuluu Etelä-Suomeen. Valtaosa näistä Oulun läänin eteläpuolisista suoluontotyypeistä on tällä hetkellä luokiteltu uhanalaisiksi johtuen 1900-luvun loppupuoliskon laajamittaisista soiden ojituksista.

1. Suon luontotyypit

Suon etelä- ja kaakkoisosan laajoilla avosuo-osilla ja puronvarressa vallitsevat lyhytkorsi-, sara-, luhta- ja kuljunevat. Nevoista suojelullisesti merkittävin on Turkkisaaren pohjoispuolella sijaitseva pieni lettonevalaikka (liitekartta 3), joka luokitellaan Etelä-Suomessa äärimmäisen uhanalaiseksi. Nevoista ovat sara- ja kalvakkanevat ovat vaarantuneita. Vastaavasti luhtanevat ja rimpinevat ovat silmälläpidettäviä.

Kyhönsuon rämeistä yleisimmät ovat isovarpu-, tupasvilla- ja rahkarämeet sekä nevarämeistä keidas- ja lyhytkorsirämeet. Suo länsinurkassa lähellä viereisen kiinteistön ojitusaluetta sijaitsee pienialainen lettoräme (liitekartta 3), joka luokitellaan Etelä-Suomessa äärimmäisen uhanalaiseksi. Lyhytkorsi-, sara-, pallosara- ja korpirämeet ovat puolestaan vaarantuneita sekä isovarpu-, tupasvilla-, kangas- ja keidasrämeet silmälläpidettäviä suotyyppinä.

Korvet ovat soiden uhanalaisimpia suotyyppinä, niistä kaikki ovat Etelä-Suomessa vähintään vaarantuneita. Kyhönsuota reunustaa suuri määrä edustavia korpia. Kyhönsuon suoluonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävimpiä korpia ovat lähteiden ja tihkupintojen reunustamat ruohokorvet, joita yhtiön kiinteistöllä sijaitsee suon länsiosan lettorämeen vieressä sekä Kypärävaaran itäreunalla (liitekartta 3). Suon länsiosien reunoilla on muutamia kapeita karuja tupasvilla- ja juolasarakorpia (liitekartta 3 ja niin ikään suon länsiosissa Kyhönjärven lähistöllä sijaitsevien metsäsaarekkeiden välissä on melko laaja metsäkortekorpi (liitekartta 3). Ruoho-, tupasvilla-, juolasara- ja metsäkortekorvet luokitellaan Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisiksi.

havaintoja, joten laji ilmeisesti kuuluu suon pesimälinnustoon. Aiemmilta vuosilta havainnot ovat satunnaisempia. Suota voidaan pitää maakunnan eteläisimpinä metsähanhien pesimäalueena.

Suon kahlaajalajisto on monipuolinen. Kyhönpuron luhtanevoilla pesii vaarantuneeksi luokiteltava taivaanvuohi (2-3 paria). Liro (1 pari) ja isokuovi (1 pari) ovat silmälläpidettäviä ja liro on myös alueellisesti uhanalainen. Muiden alueellisesti uhanalaisten kahlaajien kapustarinnan ja pikkukuoivin kannat suolla ovat vakaat, 4-6 paria. Muita suon pesiviä kahlaajalajeja ovat valkoviklo, töyhtöhyppä ja metsäviklo.

Petolinnuista suolla on pesimäaikana mm. erittäin uhanalainen mehiläishaukka, vaarantuneet sinisuo- ja hiirihaukka ja silmälläpidettävä kanahaukka. Sinisuohaukka voi hyvinä myyrävuosina kuulua suon pesimälajistoon ja suo kuuluu myös muiden lajien pesimäreviireihin. Lajit pesivät lähistön metsäalueilla ja käyttävät suota saalistusalueenaan. Muuttoaikana suolta on havaintoja saalistavasta maakotkasta sekä muutto- ja ruskosuohaukasta.

Lokkilinnuista suon rimmikoilla pesii noin 10 paria kalalokkeja. Valtakunnallisesti vaarantuneesta naurulokista on lähes vuosittain pesintään viittavia havaintoja yksittäisistä pareista. Kalatiira (1 pari) kuuluu myös suon pesimälajistoon.

Riekon ohella metsäkanalinnuista alueella pesivät teeri, metso ja pyy. Suolla soidintavien teerien määrä on ajoittain suuri, enimmillään yli 40 lintua. Metsoista on vuosittain poikuehavaintoja ja talvisin lintuja näkee hakomassa suon rämemännyissä. Pyy-poikueita näkyy vuosittain Kyhönpuron varrella.

Soille tyypillisistä varpuslinnuista suolla pesivät silmälläpidettävät keltavästäräkki ja niittykirvinen. Kyhönpuron varrella on pesimäaikaan havaittu mm. valtakunnallisesti vaarantunut pajusirkku, silmälläpidettävä ja alueellisesti uhanalainen pohjansirkku sekä Pohjois-Karjalassa harvalukuinen pikkulepinkäinen. Reunakorpien ja -rämeiden sekä metsäsaarekkeiden pesimälajistoon kuuluvat mm. nykyisin vaarantuneiksi luokiteltavat hömö- ja töyhtötiainen sekä punatulkku, alueellisesti uhanalainen järripeippo ja Pohjois-Karjalassa harvinainen pikkusieppo.

Muista lajeista suolla pesii kurki ja alueella asustaa vuosittain yksittäisiä laulujoutsenia, vaikka suolta ei ole löytynyt joutsenen pesäpaikkaa. Vuonna 2015 Kyhönpuron varresta kuului luhtahuitin soidenääntelyä. Muutonaikana suolla on havaittu levähtämässä mm. syksyisiä valkoposkihanhiparvia ja maakunnassa harvinainen läpimuuttaja pikkujoutsen.

Kyhönsuon pesimäaikaan havaituista lintulajeista useat kuuluvat myös EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeihin: laulujoutsen, mehiläishaukka sinisuohaukka, metso, teeri, pyy kurki, luhtahuitti, kalatiira, kapustarinta, liro, pikkusieppo ja pikkulepinkäinen,

Vastaavasti muut alueen korpityypit kangas-, muurain-, mustikka-, puolukka- ja sarakorvet ovat vaarantuneita.

2. Muut luontotyypit

Kyhönsuon yhtiön kiinteistöllä suon länsiosassa ja Kypärävaaran itäreunalla on useita pienien lähteiden ja tihkupintojen muodostamia lähteikköjä. Kuten yllä jo todettiin näiden ympärille sijoittuvat alueen suoluonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävimmät suotyypit ruohokorvet ja lettoräme. Lisäksi suon koillisosassa on arvokas lähde, josta suolle virtaavan pienen noron varressa on lettoisuutta (karttaliite 3).

Suon kangasmaasaarekkeitä ja niemekkeitä on kartoitettu vain pintapuolisesti. Ehdotettuun rajaukseen on sisällytetty suon länsiosassa sijaitsevan metsäkortekorven lähistöllä olevat kangasmaakumpareet. Niistä itäisemmällä, lähellä Kyhönjärveä sijaitsevalle kumpareella kasvaa metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokasta lahopuista luonnonmetsää. Muilta osin suurimmat metsäiset osat on jätetty pois rajausesityksestä, vaikka aluekokonaisuuden yhtenäisyyden kannalta Kypärävaaraa ja kiinteistön itäosia lukuun ottamatta ne sopisivat rajaukseen. Toisaalta suon reunakorprien kannalta olisi tärkeää, että rajaukset ulottuvat jossain määrin kivennäismaiden puolelle, jolloin nämä usein on kangaskorprien ja kangasmetsien vaihtumisvyöhykkeet voitaisiin rajata pois alueelle mahdollisesti suunniteltavissa hakkuissa.

3. Suon kasvilajisto

Suon kasvilajistoa ei ole selvitetty yksityiskohtaisesti. Kyhönpuuron varren punakämmeköiden kasvupaikka (liitekartta 3) on kasvilajistollisesti suon arvokkain elinympäristö.

Kämmekkeäsiintymä on laaja ja yksilömäärältään runsas. Kasvupaikan ominaispiirteitä olisi mahdollista parantaa ennallistamalla yhtiön mailla sijaitseva Kyhönpuuroon laskeva oja. Puroon varressa ja länsiosan lettorämeellä kasvaa yksittäisiä kaitakämmeköitä. Molemmat kämmekekälajit on luokiteltu valtakunnallisesti vaarantuneeksi ja ne on rauhoitettu luonnonsuojelulailla Lapin maakunnan eteläpuolella. Lettorämeen sammallajistoon kuuluvat mm. alueellisesti uhanalaiset lettosirppi- ja punasirppisammal ja luonnon monimuotoisuuden kannalta huomionarvoiset lettorahkasammal ja kultasammal.

Suon lintulajisto

Kyhönsuon laajimmat avoimet osat (liitekartta 3) ja Kyhönpuuron varsi ovat suolinnustoltaan merkittäviä. Suojelullisesti merkittävimmät suolajit ovat valtakunnallisesti vaarantuneet metsähanhi ja riekko. Molempien lajien osalta esiintymät ovat maakunnan eteläisimpiä. Riekkokanta suolla on pieni 3-5 paria, mutta vakaa. Soidintavien lintujen ohella alueelta on havaittu vuosittain yksittäisiä poikueita. Kanta voisi olla mahdollista saada myös kasvamaan esimerkiksi ojitusten ennallistamistöillä. Metsähanhista Kyhönsuolta on parilta viime vuodelta useampia pesimäaikaisia

Muu eläinlajisto

Suolta on usean vuoden ajalta havaintoja ahmoista, jotka kävivät mm. alueella aiemmin olleella talvihaaskalla. Parilta viime vuoden osalta on epäselvää asuuko ahmoja edelleen suolla. Aiemmin suolla näkyi talvisin runsaasti ahman jälkiä, mutta nyt niitä ei ole enää löytynyt. Muista suurpedoista havainnot ovat satunnaisempia.

Joensuussa 29.3.2017

Jäkkilän perinnemaisemayhdistys ry:n puolesta

Arvo Ohtonen
Puheenjohtaja

Inka Silfsten
Sihteeri

Karttaliitteet:

1. Kyhönsuon ja yhtiön alueella omistaman kiinteistön sijainti Tuupovaaran Luutalahdessa
2. Yhtiön omistaman kiinteistön 107-431-8-8 Kyhönsuolta luontolahjaksi esitetyn osan rajaus rasteroituna
3. Yhtiön kiinteistöllä sijaitsevat arvokkaimmat suoluontotyyppien ja suokasvilajien esiintymät sekä suon linnustollisesti arvokkain osa.

Yhdistyksen puheenjohtajan yhteistiedot

Arvo Ohtonen
Mulonsalontie 331
80330 Reijola
puh. 050 577 3115
arvo.ohtonen@telemail.fi

